

Prenova slovenske zakonodaje na področju energetike

Direktiva EU o energetske učinkovitosti je bila v slovenski pravni red prvič prenesena z Energetskim zakonom (EZ-1), ta pa je zadnji dve leti v postopku prenove. Energetski zakon je z leti postal zelo obsežen in neobvladljiv, zato se bo razdelil na šest področnih zakonov, ki bodo prilagojeni novi evropski zakonodaji. Poleg že v letu 2020 in 2021 sprejetima Zakonoma o učinkoviti rabi energije – (ZURE) in Zakonom o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije (ZSROVE) je konec leta 2021 začel veljati tudi Zakon o oskrbi z električno energijo (ZOEE), v letu 2022 pa še Zakon o oskrbi s plini (ZOP) in Zakon o oskrbi s toploto iz distribucijskih sistemov (ZOTDS). Vsi omenjeni zakoni so nadomestili relevantna poglavja iz EZ-1. V javni obravnavi je tako samo še zadnji Zakon o energetske politiki (ZEP), z uveljavitvijo katerega bo EZ-1 dokončno prenehal veljati.

Zakon o oskrbi z električno energijo (ZOEE; Uradni list RS, št. 172/21)

Zakon o oskrbi z električno energijo (ZOEE), ki je začel veljati novembra 2021, v nacionalni pravni red prenaša Direktivo 2019/944/EU o skupnih pravilih notranjega trga električne energije. Namen zakona je zagotoviti konkurenčno, varno, zanesljivo in dostopno oskrbo z električno energijo ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja ter vzpostaviti celovite konkurenčne, prožne, pravične in pregledne trge električne energije. ZOEE pomembno dopolnjuje zakonodajni okvir, saj se nanaša na ureditev novega modela trga, uvaja nove vloge na trgu, v središče postavlja aktivni odjem in razvoj trga s prožnostjo.

Največ novosti vsebuje povsem novo poglavje o razmerjih elektroenergetskih podjetij s končnimi odjemalci. To poglavje podrobneje ureja že sedaj določene pravice končnih odjemalcev, kot so pravica do proste izbire dobavitelja električne energije, pravica do menjave dobavitelja ali pravica do jasnega in preglednega računa. Bolj jasno in podrobno so urejene pogodbene pravice končnih odjemalcev in določene posebne pravice gospodinjstev odjemalcev, ki so tudi potrošniki v smislu prava varstva potrošnikov. Pomembna novost je, da lahko končni odjemalec pogodbo o odjemu električne energije sklene z več dobavitelji hkrati.

Kot novost se uvaja pravica do sklenitve pogodbe z dinamičnimi cenami, torej cenami, ki se sproti prilagajajo trgu. Takšno pogodbo lahko zahteva vsak končni odjemalec, ki ima nameščen napredni števec. Pogodbe z dinamičnimi cenami pa mora zagotoviti dobavitelj, ki ima sklenjene pogodbe o dobavi električne energije z več kot sto tisoč končnimi odjemalci. Zakon tudi varuje končne odjemalce, saj jih mora dobavitelj pred sklenitvijo take pogodbe v celoti seznaniti s priložnostmi, stroški in tveganji pogodb z dinamičnimi cenami električne energije.

Dodatna novost so aktivni odjemalci, torej odjemalci, ki v omrežje električno energijo tudi oddajajo, lahko pa po potrebi prilagajajo svoj odjem. Ti odjemalci lahko brez nesorazmernih ali diskriminatornih zahtev vstopajo na trg, zanje pa ne veljajo nesorazmerne omrežnine. Pomembna novost so tudi energetske skupnosti državljanov, ki jih zakon ureja v pravni obliki zadruga. Znotraj energetske skupnosti so omogočeni prenosi električne energije med njenimi člani, pri čemer pa člani skupnosti ohranijo pravice, ki jih imajo kot končni odjemalci. Za energetske skupnosti državljanov veljajo nediskriminatorni, pravični, sorazmerni in pregledni postopki plačila omrežnine in vstopa na organiziran trg električne energije. Pomembno področje, ki nadgrajuje obstoječo ureditev, je nadaljnji razvoj naprednega merjenja. Zakon zavezuje distribucijskega operaterja, da končnim odjemalcem vgradi napredne števec ter ureja pravico uporabnikov sistema, da na reguliran način pridobijo podatke o svoji oddaji in odjemu električne energije, pa tudi pravice drugih oseb do dostopa do teh podatkov.

Vir: Ministrstvo za infrastrukturo (portal Energetika)

Besedilo zakona: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8141>

Zakon o oskrbi s plini (ZOP; Uradni list RS, št. 204/21)

Zakon o oskrbi s plini (ZOP) predstavlja nov zakon, ki je nastal na podlagi razdelitve Energetskega zakona (EZ-1) na več zakonov po zaključenih vsebinah. Zakon, ki je v veljavo stopil v januarju 2022, vsebinsko samostojno ureja celotno področje oskrbe s plini. Nekatere določbe zakona so enake določbam v prej veljavnem Energetskem zakonu, nekatere pa so spremenjene ali dodane z namenom izboljšanja določb na osnovi izkušenj pri izvajanju zakona. Namen ZOP je zagotoviti konkurenčno, varno, zanesljivo in dostopno oskrbo s plini ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in vzpostaviti celovite, konkurenčne, prožne, pravične in pregledne trge s plini. ZOP ne definira več zemeljskega plina, temveč samo plin (ki je skupni izraz za pline, ki se prenašajo po sistemu in lahko tvorijo zmes plinov obnovljivega in fosilnega izvora, katere pretežni delež je metan). ZOP je krovni zakon, ki ureja delovanje operaterja prenosnega sistema plina, saj določa pravila delovanja trga s plinom, proizvodnje, prenosa, distribucije, shranjevanja in dobave plina, pravila varstva odjemalcev, načine in oblike izvajanja gospodarskih javnih služb pri prenosu in distribuciji plina ter načela in ukrepe za doseganje zanesljive oskrbe s plinom. Zakon bolj podrobno določa dejavnosti plinskega gospodarstva in razširja uporabo na vse vrste plinov, vključno z vodikom, če jih je tehnično mogoče varno prevzemati v sistem in jih prek njega prenašati.

Nova je obveznost operaterjev sistema, da pripravijo načrt prilagoditve za prevzem plinov iz obnovljivih virov v sistem, ki vsebuje analize potenciala in interesa proizvodnje plinov obnovljivega ali nefosilnega izvora na širšem območju plinovodnega sistema, potrebne tehnične prilagoditve sistema za prevzem plina in ukrepe, ki jih je treba izvesti.

Več novosti vsebuje poglavje o zagotavljanju zanesljivosti oskrbe. Dodane so potrebne določbe za izvajanje solidarnostnega mehanizma pomoči držav članic EU v primeru motene oskrbe s plinom, ki so komplementarne predvidenim bilateralnim sporazumom na tem področju.

Dodatno so v zakon vnesena določila o izvajanju nujnih ukrepov pri oskrbi s plini v primeru, ko je oskrba s plinom motena do te mere, da je treba za vzdrževanje delovanja plinskega sistema izvajati neprostoovoljno zmanjševanje ali prekinitev dobave plina. Krizni plin se zagotovi z omejevanjem oskrbe domačih odjemalcev, solidarnostni plin pa lahko država kupi v okviru mehanizma solidarnostne pomoči med sosednjimi državami EU na osnovi bilateralnih sporazumov.

Vir: Ministrstvo za infrastrukturo (portal Energetika)

Besedilo zakona: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8376>

Zakon o oskrbi s toploto iz distribucijskih sistemov (ZOTDS; Uradni list RS, št. 44/22)

Zakon je nastal na podlagi Analize nadomestitve veljavnega Energetskega zakona (EZ-1) in prenosa paketa EU predpisov »Čista energija za vse Evropejce« v okviru tehnične pomoči pri prenosu navedenega zakonodajnega paketa. V veljavo je stopil v aprilu 2022. Zakon tako temelji na dosedanji ureditvi oskrbe s toploto in drugimi energetskimi plini iz EZ-1 in večinoma prenaša vsebinsko enake določbe, ki so v delih dopolnjene in nadgrajene ter prilagojene glede na izkušnje in nove cilje na področju energetike. Zakon pokriva področje distribucije toplote in plinov iz distribucijskih sistemov, ki niso povezani s katerim od prenosnih sistemov (torej so lokalni izolirani distribucijski sistemi) in zato predstavljajo naravni monopol tudi v primeru prodaje samega energenta.

Zakon tako s spremenjenim kriterijem širi možnost izbire občine za tržno distribucijo kot obliko izvajanja distribucije toplote. Zakon predlaga izločitev distribucije pare iz regulacije cene, kot je to že v

veljavi za daljinsko hlajenje, saj je odjemalcev na teh sistemih relativno malo in je pogajalska moč obeh strani izenačena.

ZOTDS dviguje kriterij za obvezno regulacijo cene toplote, pri čemer pa dopušča manjšim sistemom, da še naprej določajo ceno toplote v skladu z metodologijo in soglasjem agencije na izhodiščno ceno.

Metoda regulacije cene toplote iz sistemov daljinskega ogrevanja na osnovi pričakovanih stroškov in izhodiščne cene ostaja enaka kot v EZ-1, zakon pa uvaja možnost dodatka k ceni/tarifni postavki, ki jo na osnovi soglasja občine določi distributer. Na ta način se še naprej ohrani enotna regulacija stroškov izvajanja gospodarske javne službe za vse distributerje toplote (velike in manjše) ter hkrati omogoči distributerjem fleksibilnost pri določanju tarif. Končno ceno toplote bo tako kljub regulaciji upravičenih stroškov skozi preračun izhodiščne cene možno v soglasju z občino prilagajati lokalnim potrebam in značilnostim energetske oskrbe ter lastnostim ali aktivnostim končnega uporabnika, tako z dodatkom za dvig cene kot z znižanjem končne cene s subvencijo. Oboje bo transparentno prikazano tudi odjemalcu na računu.

Zakon vzporedno z distribucijo toplote, kot do sedaj, ureja tudi distribucijo (energetskih) plinov iz lokalnih nepovezanih omrežij, saj je zaradi značilnosti distribucije sistem urejanja podoben.

Vir: Ministrstvo za infrastrukturo (portal Energetika)

Besedilo zakona: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8425>